

kových časopisů a v péči o spolkovou knihovnu. Přednášek bylo ve správním roce 1934 konáno 15. Spolkový časopis Právník byl v tomto roce expedován v 1734 výtiscích (kdežto v roce 1933 v 1799 výtiscích). Mezi předplatiteli bylo 145 členů Všeřdu. Z účetní zprávy je patrné, že jeho vydávání v nynějším rozsahu je umožněno jen značnými podporami veřejnými, zejména Rašínova fondu. To platí též o druhém spolkovém časopisu, jímž je Bulletin de droit tchécoslovaque, jehož vyšel v roce 1934 jeden sešit; nové jeho číslo vyjde pravděpodobně letos v červnu. Spolková knihovna vykazuje asi 7000 knih. Obecné neutěšené finanční poměry se projeví poměrně značným poklesem členů. Pravidelný počet členů se pohyboval v minulých letech kolem 550, na počátku roku 1934 měla Právnícká jednota 493 členů a koncem tohoto roku 458 členů, tedy téměř o sto méně, než v normálních dobách. Do ředitelství Jednoty byli zvoleni dosavadní funkcionáři, totiž prof. Dr. K. Hermann-Otavský, odb. předn. doc. Dr. V. Joachim, odb. přednosta Dr. J. Voska, adv. Dr. E. Polan a Dr. V. Kubeš. rk.

REDAKČNÁ RADA bratislavská konala schůzdu dňa 14. V. 1935 za předsednictva p. prof. Dr. R. Rauschera. Zúčastnili sa jej kolegovia: Doc. Dr. Knappek, Dr. Luby, Dr. Bečvář, JUC. Rebro a JUC. Karpat. Rokovalo sa o příspěvkoch pre posledné číslo »Všeřdu«. Budúca schůzda bude 7. VI. 1935 o 18. hod. v seminári práva stredoevropského.

Literatura

RUDOLF PROCHÁZKA: *Likvidace války 1919*. Politická knihovna. Řada I. Kniha XXXVI. Stran 310. 8°, se 3 ilustracemi v textu a 3 mapami. Orbis 1935. Praha. Cena 49 Kč. — Dnes, kdy jsou mírové smlouvy stále na politickém programu, kdy jsou vášnivě potírány i hájeny, poněvadž s jejich existencí jsou spjaty životní zájmy národů a států, jest dobře si uvědomiti jejich výhody i slabiny, jejich těžké tvoření, různé zájmy a osoby, které na nich spolupracovaly. Kniha Procházkova celý problém mírových smluv věcně a soustavně rozebírá a osvětluje, umožňuje jej pochopiti a uvědomiti si jeho význam a dosah. Je tu mnoho nového, co upoutá, v podrobnostech i v ideovém pojetí. Pěkný a zejména pro čsl. autora potěšující úspěch. L.

EMIL LUDWIG: *Duch a čin. Hovory s Masarykem*. Z rukopisu přeložila F. K. a V. K. Š. K 85. narozeninám T. G. Masaryka vydal Čin v Praze 1935. Knihovna Tvůrcové a dílo, řada 5., svazek 2., stran 257. 8°. Cena Kč 38.—. — Jest viděti, že Ludwig přistupoval k rozmlouvám s Masarykem s láskou, neboť jinak by se mu sotva podařilo tak věrně vystihnouti Masarykovu osobnost, tak prostou a mohutnou, tak přímočarou, ale zase úzkostlivě spravedlivou. Jest charakteristické pro Masaryka, že bývá při definici problémů skoupý na slova, že řekne jen to, co považuje za nutné říci, ale že i těchto několik slov vystihne plně jádro věci, aniž by zanechávalo nějaké pochybnosti nebo budilo zdání neutrální rezervace. I když je Masaryk pro pravdu absolutní, nemiluje absolutních pojmů, které tuto pravdu zkreslují. Snad jeho celý život byl a je hledáním pravdy. A v tom je patrné i jeho originalita názorová. V posuzování problémů nejde cestou, kterou vyšlapali již před ním jiní, uvažuje o něm samostatně, zbaňuje jej příkras i chybných konstrukcí a tak se dobírá spíše jádra než ten, kdo spoléhá na jiné. Ludwig dovedl krásně vystihnouti tuto metodu Masarykovu, dovedl zachytiti jeho zjev v celé jeho šíři, bohatosti, evangelické prostotě i velikosti. V úvodní kapitole zachycuje Masarykův portrét, který byl již uveřejněn jinde. V dalších kapitolách probírá s Masarykem formou důvěrného rozhovoru různé problémy jeho myšlení, jeho života

i osobnosti. Z hovorů dýchá klid, vyrovnanost, moudrost, světlá pohoda, celé kouzlo osobnosti Masarykovy. Je to jedna z nejkrásnějších knih o Masarykovi. L.

ZDENĚK NEJEDLÝ: *T. G. Masaryk. III. Na pražské universitě 1882—1886.* Stran 321, 8°. Melantrich, Praha 1935. — Ve svém čtvrtém svazku zachycuje Nejedlý příchod Masarykův do Prahy. Událost tuto pokládá za velmi významnou jak pro vývoj a osud Masarykův, tak i pro vývoj naší vědy i politického života, neboť Masaryk právě proto, že přišel do nového prostředí, viděl všechny jeho vady jako jeho provincialismus, jeho malichernost a malost, a s veškerou opravdovostí se vrhl v boj o nápravu. Jeho přímost mu získávala přátele i nepřátele, ale přinesla též úspěchy, které pro další vývoj a pro další úlohu, kterou měl Masaryk v životě národa hráti, byly rozhodné. Masaryk, který vyrůstal dosud v cizím prostředí, takže se zdálo, že jeho životní dráha půjde mimo Prahu, našel v Praze svůj životní úkol. V tom jest velikost dějinného okamžiku. Nejedlý věren své metodě, pojál i tento díl Masarykova životopisu velmi široce, téměř polovinu svazku věnuje obsahu Masarykových přednášek. Mimo to připomíná si, že příchod Masarykův spadá v jedno s obnovou české university a věnuje také této dějinně vysoce významné události velmi značnou pozornost. Je tedy i v tomto svazku Masarykova postava dominantou, na níž se váže široce pojaté líčení celé kulturní i politické historie. I zde přerůstá Nejedlého dílo daleko rámec Masarykova životopisu, který se někdy zdá býti jen záminkou podání celého úseku nedávné historie. Je to však dokument velmi cenný. Je tu velmi mnoho, co vůbec nebylo zpracováno a co by snad upadlo v zapomenutí, mnoho, co přispěje k pochopení doby i vývoje. To platí zejména o Masarykových přednáškách. L.

PROF. DR. JAN LOEVENSTEIN: *Velká teleologie.* (Konstrukce hospodářské noetiky.) — Rivnáč, Praha 1934. Vydali a předmluvu opatřili Dr. Hejdušek a Dr. Uhde. — Dne 1. května t. r. byla tomu 3 léta, co zemřel profesor finanční vědy na Masarykově universitě, Dr. Jan Loevenstein. Všichni, kdo znali ušlechtilou osobnost zesnulého, litovali upřímně předčasného odchodu mladého vědce, jehož kapitoly z oboru hospodářské noetiky vzbuzovaly hloubkou a samostatností své koncepce největší naděje do budoucna. L., který vydal pozoruhodnou studii o cedulovém bankovníctví ve Spojených státech severoamerických, věnoval se později v celé řadě prací studiu z oboru národohospodářské noetiky. Byly hlasy litující, že nebylo L. dopráno, aby předložil veřejnosti celou soustavu své konstrukce hospodářské noetiky. Obavy tyto se však ukázaly, bohudíky, neodůvodněnými, neboť L. práce na jednotném díle, které by, obsáhlo všechny základní problémy hospodářské noetiky, byla autorem ještě před smrtí dokončena a dílo čekalo jen na své vydání. Bylo opravdu krásným projevem piety rodiny zesnulého, když připravené dílo vydala, aby tak mohlo býti přístupným vědecké veřejnosti. Tak dostalo se nám posmrtného vydání stěžejního díla prof. L., jež nese název »Velká teleologie«.

Název tento není náhodný, nýbrž pochází od autora samotného. Jak se vydavatelé zmiňují v předmluvě, byl by asi prof. L. pozměnil název, který snad zcela nevystihuje přesně obsah díla, nicméně z piety byl ponechán jako původní. Proto byl k němu připojen podtitul, naznačující blíže, že jde o *hospodářskou noetiku*.

L-ova Velká teleologie představuje nám tedy do jisté míry vědeckou závěť, a můžeme hned říci, že závěť vskutku vzácnou. Jeť v díle uložen výsledek mnohaleté úsilovné práce autorovy na obtížném vědeckém poli noetickém, výsledek, který činí čest autorovu jménu a staví jeho práci mezi vědecká díla světové úrovně.

Dílo má tři knihy, a to: I. Teleologie jako způsob myšlení, II. Teleologické pojmy a III. Formální vědní odvětví teleologického myšlení: technické (technická fáze) a hospodářské (hospodářská fáze).

První kniha obsahuje v podstatě práci autorovu z dřívější doby s názvem »Teleologie jako myšlení ve zvláštní soustavě pojmů«. Zabývá se nejprve přehledem, jak vědy používaly teleologického způsobu myšlení až po moderní vědu hospodářskou, která povýšila teleologii přímo na zvláštní *pozorovací způsob*, jenž si představuje vnější objekty, jakož i změny jako chtěné, podobně jako si přírodní vědy představují vnější objekty jako existující a jako si vědy normativní představují zjevy jako povinné nebo mající býti. Autor ukazuje, že podle tohoto názoru jest každý z uvedených způsobů pozorovacích ovládan zvláštním útvarem racionality, a to *causa fiendi* ve vědách přírodních, *causa finalis* ve vědách teleologických a *causa cognoscendi* ve vědách normativních. L. nesouhlasí s tímto t. zv. *trialismem* vědním Rekuruje k Schopenhauerovi a dokazuje, že jeho čtyři útvary o dostatečném důvodu lze redukovati ve skutečnosti na útvary tři, a to *ratio sufficiens fiendi*, *essendi* a *cognoscendi* (nebo lépe *judicandi*). Teleologie jest pak podle L. řízena jediné racionalitou logickou (*cognoscendi*), takže nelze mluvit o zvláštním teleologickém nazíracím způsobu, nýbrž toliko o teleologickém *způsobu myšlení*, totiž pomocí soudů a sylogismů. Poznávací soud funguje sice také ve vědách přírodních, ale jen jako instrument *enuntiační*, kdežto v teleologii jako instrument čistě poznávací. V teleologii běží jen o sylogismy. Při tom redukuje L. čtvero soudů Schopenhauerových (t. zv. pravdy: logická, empirická, transcendentální a metalogická) na pravdy dvě, a to jednu, jež plyne z forem myšlení nám vrozených (logická a metalogická), druhou pak odvozenou ze smyslovosti (pravda empirická a transcendentální).

Autor nesouhlasí také s názorem, že v teleologii na otázku: proč chci prostředek, odpovídáme: protože chci účel. Podle L. jest dostatečným důvodem chtěný prostředek, nikoli účel sám, nýbrž chtěný účel a spolu poznání nemožnosti jeho dosažení bez prostředku. Specifikum logické rationality jest, že soudy a úsudky, v nichž jest logická rationalita vedoucí, nepřinášejí nám žádných nových materiálních poznatků, které by již v pojmech samotných anebo v premisách nebyly obsaženy, neboť materiálně nové poznatky musí čerpati z názoru, jenž se řídí jinými útvary racionálními. Schopenhauer se domnívá, že pro vědu jest klasifikačním onen útvár rationality, jenž má v dotyčné vědě vedení, jehož se tedy v dotyčné vědě kvantitativně nejvíce používá. Naproti tomu L. dokazuje, že důležitost rationality v jednotlivých vědách nutno stanoviti kvantitně podle cílů vědeckého poznání.

Výsledkem, k němuž L. dochází, jest tedy, že se teleologie nesprávně nějakým zvláštním způsobem nazíracím, nýbrž logickou racionalitou, čímž se ovšem dostává do nejužšího příbuzenství s normativitou.

V *druhé knize* »Teleologické pojmy« jsou shrnuti poznatky z práce »Teleologické a národohospodářské pojmy«, jež vyšla již dříve, ale vývody tyto byly autorem velmi značně rozšířeny.

L. vytýká především, že velká většina hospodářských teoretiků nepovažovala za nutné definovati přesně pojmy, jichž se v národním hospodářství používá. Proto podrobuje podrobné analýsi veškerý t. zv. hospodářské pojmy a dospívá k závěru, že většina t. zv. hospodářských pojmů není nikterak specificky hospodářskou, jak se domnívají i ti autoři, kteří přijímají teleologický způsob nazírání (správně myšlení) pro národohospodářskou vědu za vlastní. Podle L. nesmí se totiž přehlížeti, že *národní hospodářství spadá sice do pojmové sféry teleologické, avšak úplně ji nevyčerpává*. Neboť všechny teleologické pojmy nejsou také hospodářskými.

Za teleologické pojmy pokládá L. pouze pojmy: účel, prostředek, užitečnost a škodlivost, užitek a škoda, potřeba, upotřebitelnost a statek. Na rozdíl od známé definice, že teleologické zjevy jsou zjevem pozorované jako chtěné, definuje L. teleologické zjevy jako takové, jež *mohou býti subsumovány pod pojmem účelu nebo pojmy od něho odvislé*. Účel jest podle L. chtěné, jež je dosažitelné teprve cestou něčeho mimo něj, totiž pomocí nositelů určitých vlastností. Nositel těchto vlastností, jsou-li

schopny sloužití onomu chtěnému, jest prostředek. Kvalitu, schopnou sloužití účelu, definuje L. jako užitečnost, na rozdíl od běžné definice, že užitečné jest chtěné k určitému účelu. Chtěnou jest užitečnost pouze v poměru k upotřebitelnosti, neboť užitečnost, je chtěnou (»upotřebenou« v logickém smyslu) upotřebitelností. Škodlivost jest buď kvalita, překážející užitečnosti, nebo přímo kvalita, odporující účelu. Užitek jest zamýšlený výsledek příznivý účelu, vzešlý z použití užitečnosti. Může se jevit ve dvojí formě: buď jako přiblížení se účelu, anebo jako zamezení škody. Podobně i škoda se jeví ve dvojí formě: buď jako negace užítku, nebo jako negace účelu. Užitek a škoda nejsou přímo srovnatelný, nýbrž nutno je převést na srovnatelné veličiny. V poměru k užitečnosti je prostředek nositelem užitečnosti, t. j. vlastností, jež je schopna sloužití účelu. Potřeba je chtěním něčeho jako prostředku. Zjev, který je schopen upotřebení v log. smyslu jako prostředek, jmenujeme statek. Statek je nositelem upotřebitelnosti. Upotřebitelnost je schopnost býti užitečným, jest vlastností sloužící potřebě, sloužící chtění něčeho jako prostředku. Statek tedy není užitečným zjevem, nýbrž zjevem upotřebitelným.

Znakem teleologických pojmů není podle L. »chtěné«, nýbrž užitečnost. Vyšší postulát je tvořen společnou užitečností, obsah postulátu tvoří výsledky užitečnosti, t. j. užitek.

Třetí kniha, »Formální vědní odvětví teleologického myšlení« vyplňuje největší část díla a obsahuje myšlenky úplně nové, až na kapitulu o hospodářské hodnotě statické a o spoření. V této knize zabývá se L. především rozdílem mezi teleologickým a hospodářským myšlením, dále pojednává o hospodářských pojmech a konečně formuluje ústřední princip hospodářského myšlení. Tím podává nám autor úplnou konstrukci své hospodářské noetiky.

Podle L. vykazuje teleologický způsob myšlení dvě zcela rozdílné formy, ačkoli by se na první pohled snad zdálo, že teleologický způsob myšlení jako způsob, při němž si všechny zjevy představujeme v jejich vztahu ku chtění, jest jenom jeden. Co obě formy odlišuje, jest vztah jednou k jedinému izolovanému účelu, po druhé k účelům několika. V prvním případě jde o myšlení technické, v druhém o hospodářské. Technické myšlení nezná oběti pojmu oběti prostředku ani nějaké minimality prostředku, nezná též nákladu ani výnosu. Při tomto způsobu nelze také mluvit o spoření, neboť sledujeme pouze jeden jediný účel.

Hospodářské myšlení vzniká však jen tenkrát, sledujeme-li dva postuláty, jež vzájemně kolidují. Proto se v hospodářském myšlení jeví použití prostředku nejen jako chtěné, nýbrž zároveň i jako škodlivé, jako oběť. Rozhodnutí otázky, kterému z obou kolidujících postulátů jest dáti přednost, umožňuje nám nadřazený postulát, nazvaný kritický, v t. zv. *hospodářské fázi*, neboli okruhu čtyř postulátů, v jichž kruhu se děje hospodářské myšlení.

Za ústřední pojmy hospodářské považuje L. *náklad a výnos*. Nákladem jest mu škoda, jíž si vykupujeme větší užitek. Výnos pak jest oním větším užítkem, jež jsme si vykoupiili škodou nebo obětováním menšího užítku.

Dalšími hospodářskými pojmy jsou L-ovi pojmy *spoření a hodnoty*. Spoření definuje jako snižování nákladu. Spoření není hospodařením, neboť toto znamená prostě jednání podle principu maximální výnosnosti a nemusí býti ještě snižováním nákladu. Pod pojem spoření spadají tři případy: a) vyhnutí se strastným pocitům (subjektivní škodě), b) spoření na penězích ve smyslu jich akumulace (nevydávání), c) snaha po minimálním ztenčení zásoby statku, jež má složití jako náklad. Ve všech těchto případech je charakteristickým znakem spoření, že znamená snižování nákladu, ať již jde o náklad ve formě statků, ať o náklad ve formě strastných pocitů. Poněvadž náklad je pojmem výlučně hospodářským, jest i spoření čistě hospodářským pojmem a nemá místa v myšlení technickém.

V dalším přechází autor k pojmu *hodnoty* L. rozeznává hodnotu sta-

tickou, směnnou a dynamickou. *Statická neboli situační hodnota* je význam, který přikládáme určitému zjevu pro míru jeho schopnosti uspořít nám újmu na maximálním čistém výnosu náhradním v případě, že by hodnocený zjev z dané situace odpadl. Tato újma by se jevila v nutnosti podstoupení jistého minimálního nákladu podle naší volby a sice by náklad ten spočíval buď v podstoupení jisté oběti pracovní nebo peněžní, aby náhradní objekt byl vpraven do situace, jaká tu byla před odpadem, anebo by mohl spočívat v oběti potlačení úkoje, tedy ve vzdání se úkoje potřeby, kdyby náhradní práce nebo oběť peněžní se nám jevila škodou větší. S hodnotou nelze ztotožňovati užitečnost, neboť tato jest sice předpokladem hodnoty (není hodnoty bez užitečnosti), ale tento vztah nelze obrátiti, protože i bezhodnotný zjev může býti užitečným.

Situační hodnota se nehodí k vysvětlení směny, ale přesto má svou důležitost, ježto nám vysvětluje klasický rozpor mezi velikou užitečností a malou hodnotou určitého statku a naopak. Její smysl jest ovšem statickým postojem hospodářského subjektu úplně vyčerpán.

Protějskem hodnoty statické jest hodnota dynamická a průběžnou položkou mezi oběma je hodnota směnná. Hodnota *směnná* objeví se nám takto: nákladový statek má v případě směny schopnost přinést nám hrubý výnos, má schopnost hrubé výnosovosti. Stupeň této hrubé výnosovosti připadající na jednotku nákladovou nazýváme směnnou hodnotou určitého statku.

Hodnotu směnnou přisuzujeme určitému zjevu a nikoli směně samotné, hodnota směnná nemůže vysvětliti směny, nýbrž tuto vysvětluje teprve hodnota *dynamická*. Dynamická hodnota je význam, který přikládáme statku pro jeho schopnost přinést při hospodářském aktu určitý čistý výnos. Abychom mohli tuto hodnotu určití po kvantitní stránce, promítneme čistý výnos do jednotky hodnocenného statku.

Tento výnosový počet (t. zv. počet relativního čistého výnosu) stačí podle L-na úplně k vysvětlení směny a není potřebí formulování zákona o relativním užtku. Pokud se pak týče hodnoty směny, tedy jest tato dána rozdílem mezi dvěma strastmi potřeby, a to strastí, jež byla kryta směnou hodnocenou, a strastí, jež by byla kryta směnou náhradní.

V hospodářském myšlení v kruhu t. zv. hospodářské fáze shledává L. dva druhy nákladu, a to náklad přímý a nepřímý. Rozdíl mezi oběma spočívá v tom, že přímý náklad má povahu prostředku, pro nějž hledáme nejlepší účel, kdežto nepřímý náklad má povahu jednoho z více prostředků, z nichž má býti pro určitý postulát vyhledán nejlepší prostředek. Další rozdíl je tento: při zjišťování hrubého výnosového počtu, vztahujícího se k nákladu nepřímému, není žádné volby, navroti tomu při zjišťování výnosu čistého, t. j. nákladu přímého, jde vždy o volbu, poněvadž jde o kolidující postuláty. Tato volba a výnosový počet je jedno a totéž.

Konečně přichází L. k stanovení *ústředního principu lidského jednání*. Nesouhlasí s teorií, prohlašující za ústřední princip jednání nejvyšší t. zv. originární postuláty (bezestrastnosti). Redukování lidského jednání na princip bezestrastnosti pokládá L. za redukování na lidské chtění vůbec, neboť každé lidské chtění jest nutně chtěním bezestrastnosti. Tento nejvyšší postulát nedává nám však odpověď na otázku po tom, co lidé chtějí po materiální stránce. Hospodářská věda musí se proto podle L. ptáti, nikoli co chtějí lidé, nýbrž: jak vysvětlíme akty (jednání neb nejednání) lidí, anebo: jak vysvětlíme úvahu chtějícího subjektu, směřující k nějakému rozhodnutí. Není třeba, abychom za účelem obohacení poznatků hospodářského myšlení vystupovali až k nejvyššímu postulátu, nýbrž stačí, zůstaneme-li v rámci hospodářské fáze. Při tom můžeme do hospodářské fáze pojmoviti nejen bližší, nýbrž i vzdálenější články teleologického řetězu (prostředky a účely), po případě položití za kritický postulát i široký postulát ideálu člověka.

Kritický postulát hospodářské fáze je myslitelný autoskopně a heteroskopně. S hlediska autoskopního postulátu je každé jednání hospodář-

ským a proto lze pouze s heteroskopního hlediska mluvit o nějakém jednání jako nehospodárném.

Za ústřední princip hospodářského myšlení prohlašuje L. zákon *maximálního čistého výnosu*. Žádný postulát, ani ústřední kritický postulát nemůže podle L. být sám o sobě podmínkou hospodářské úvahy. Hospodářská úvaha může vzniknouti jedině pomocí postulátu *diakritického*, t. j. pomocí postulátů tak seskupených, že vyjadřují náklad a výnos. Tím odlišuje se od Liefmanna, který staví proti prostředek a účel. Mezi nákladem a výnosem není nikdy vztah prostředku k účelu, výnos není nikdy účelem, nýbrž prostředkem. Podle L. znamená princip hospodárnosti, že dva postuláty jsou v kolisi. Rozřešení této kolise jest ohniskem hospodářského snažení, děje se pod diakritickým postulátem v hospodářské fázi a je vyjádřeno pojmem čistého výnosu. Tento pojem vyjadřuje saldo, jímž nahrazujeme ekonomický princip, a znamená nejpříznivější východisko pro kritický postulát. Maximální čistý výnos, vztažený na jednotku nákladu, jest pak maximálním čistým výnosem relativním a ten jest nejvyšším hospodářským postulátem.

V dalších kapitolách dokazuje autor, že t. zv. zákony vyrovnávání užitků mezních (výnosů mezních) jsou pouhým důsledkem zásady maximálního čistého výnosu a nikoli samostatnými zákony. —

Není úkolem přihlídnouti také ke kritice L-a díla. Chceme zde proto jen zdůrazniti, že dílo profesora Loevensteina se řadí důstojně k pracím t. zv. *brněnské školy*, k níž se také autor v závěru své knihy hrdě hlásí. Ale současně poznáváme při čtení díla, jak velická ztráta stihla českou národohospodářskou vědu odchodem profesora Loevensteina, velkého mluvčího kantovského kriticismu!

DAVID RICARDO: *Zásady politické ekonomie a zdanování*. Fořtovy národohospodářské knihovny svazek 2. — Přeložili Ing. Ant. Patočka a prof. Václav Smetánka. S úvodem doc. dra. Františka Valiny. 367 stran. — 8°. — Prometheus, Praha, 1934. — Jest jistě záslužným činem České společnosti národohospodářské, že do své knihovny zařadila toto základní dílo národohospodářské, které i po stu letech je dobrým a spolehlivým východiskem studia národohospodářského. I když některé názory jsou překonány, přece celek neztratil na své ceně dokumentární i vědecké. Ricardo jest jedním ze zakladatelů národohospodářské vědy, kterou pěstoval na základě bohatých zkušeností praktických. Navazoval na své slavné předchůdce jako Adama Smitha a vyrovnával s názory svých současníků. Probíráme-li se dnes názory Ricardovými, překvapuje nás, jak svým obdivuhodným instinktem dovedl ve spleti hospodářských skutečností odhaliti logický jejich řetěz, jak dovedl pravdu, když ne zcela objeviti, tedy se jí aspoň přiblížiti a urovňati cestu svým následovníkům. Je to kniha stále živá, kterou nad to doc. Valina přibližuje dnešnímu stavu, shrnuje v úvahu základní Ricardovy hospodářské these a ukazuje, pokud dalším vědeckým vývojem byly korigovány.

JEŠTE K ČULÍKOVĚ SBÍRCE VZORCŮ. Redakci došel tento dopis: Pan Dr. Novák v doslovu trvá na svém náhledu. Ačkoliv redakce prohlásila, že tím považuje polemiku za skončenou, pokládám za svou povinnost oznámiti redakci, že ministerstvo financí k žádosti notářské komory Pražské, o níž jsem se již zmínil, ve své odpovědi oznámilo komoře výnosem ze dne 3. dubna 1935 číslo jednací 7.385/35-V-15, že »postupními smlouvami, z nichž nutno podle § 3, písm. ch) zák. č. 65/33, resp. čl. III. písm. ch) vlád. nař. č. 66/33, platit nemovitostní poplatky, pokud připadají na postupní ceny, přímo bez vyčkání úředního vyměření, rozumějí se jen takové postupní smlouvy, které jsou podle svého obsahu nebo podle obsahu příslušné listiny (čl. IV. odst. 2. vl. n.) zcela úplné. Postupních smluv, které jsou podle uvedeného obsahu zcela nebo částečně neúplné, se uvedená ustanovení netýkají.« — Jest proto zjevno, že správným byl náhled můj, projevový ve Sbírce mé při vzorci číslo 128 a 130 atd. a nikoliv náhled pana Dra. Nováka. Bylo by proto v zájmu jak obecnstva,

tak i praktických právníků, aby redakce »Všehrdu« vzdor uzavření polemiky onen výnos ministerstva financí uveřejnila a tím zabráněno, aby strany s placením převodních poplatků ze smluv odstupních sečkaly až do doručení platebního rozkazu. Mám proto také důvod se domnívati, že konečná poznámka redakce po doslovu netýká se Sbírký mé. Dr. Čulík.

Moje odpověď. Jestliže redakce rozhodla se na přání pana Dra Čulíka opět k věci se vrátiti, pokládám přece za nutné několika slovy věc osvětliti. Nehledě k tomu, že výnos jest pozdější než kniha autora a než moje recenze, výnos tento se týká docela jiné věci, o které nebylo pochybováno. Smlouvy odstupní nebo jak se jinak jmenují, nejsou žádným typem občanského zákoníka, nýbrž název tento vyvinul se praxí. Většinou se smlouvy takové pokládají za smlouvy trhové, tedy zcela úplatné, kde cena trhová jest ujednána jednak v hotových penězích, jednak v jiných plněních (služebnost bytu, výměnek a pod.). Praxe takové smlouvy pokládá tedy za smlouvy čistě úplatné, a tedy se stanoviska poplatkového podléhají pouze poplatku převodnímu a tedy podle nového předpisu novely č. 65/33, pokud se týče č. 66/1933 Sb. z. a n., nutno zaplatiti do 40 dnů poplatek převodní z ceny uvedeně v penězích. Ovšem stanovisko poplatkových úřadů bývá někdy takové, že smlouvy se »vzhledem k příbuzenskému poměru stran« pokládají nikoliv za smlouvy zcela úplatné, nýbrž za negotia mixta. V takovém případě ovšem platí se kromě převodního poplatku ještě darovací daň. Obecenstvo na toto stanovisko poplatkových úřadů jest velice citlivé, o čemž svědčí množství stížností u nejvyššího správního soudu, který ovšem k tomu, aby právní jednání mohlo se pokládati za negotium mixtum, vyžaduje i jiné okolnosti než příbuzenský poměr, zejména *úmysl* uzavřítí takové jednání a podobně. To jest ovšem věcí každého jednotlivého případu. Když však strana nezaplatí převodní poplatek, pak má finanční úřad zcela jistý argument pro sebe, ježto může poukázatí na to, že strana sama pokládá takové právní jednání za negotium mixtum, ježto kdyby se bylo jednalo o smlouvu trhovou, tedy smlouvu zcela úplatnou, byla by jistě zaplata podle příslušného zákonného předpisu poplatek na cenu v penězích připadající předem. Ani pro mne nebylo pochyby o tom, že v případech, které nejsou právními jednáními zcela úplatnými, není zapotřebí platiti převodní poplatek hned, avšak tím jistě se zaplatí později a *kromě* toho ještě daň darovací. Ježto vzory v knize páně autorově neřikají, že se jedná o smlouvy smíšené, nýbrž podle textu budí zdání, že se jedná o smlouvy zcela úplatné, projevil jsem názor, že nutno zaplatiti poplatek hned. Kdo však chce uzavřítí smlouvu částečně bezplatnou a částečně úplatnou, ten přirozeně poplatek převodní nemusí platiti hned, zaplatí jej později, a *zcela určitě k tomu ještě daň darovací*. Nevyvrací proto výše citovaný výměr ministerstva financí můj názor, nýbrž říká to, co v zákoně jest zřejmé, a co ani mně nebylo tajno. Upozornil jsem však na nebezpečí, kterému se strany vydávají tím, že nezaplatí-li poplatek převodní v takovém případě, nelze usuzovati jejich úmysl uzavřítí smlouvu zcela úplatnou, nýbrž z jejich jednání by se mohlo finančně právně vyvozovati, že chtěly uzavřítí něco jiného, pro ně finančně technicky nepříznivějšího. Tím jest pro mne tato debata skončena. Dr. Karel Novák.

DR. ZDENĚK NOVÁK: *Lhůty soukromého i veřejného práva*, (Vigilantibus iura), v generál. komisi akc. společnosti »Československý Kompas« v Praze, 1933, 8°, stran 171, cena Kč 45.—. — Dr. Zdeněk Novák, jenž je již autorem nebo spoluautorem několika praktických, velmi oblíbených právnických příruček, zvláště sbírek vzorců, vydal nyní tuto velmi vítanou příručku, která zahrnuje v sobě lhůty ve všech právních oborů, s kterými se musí praktický právník stále zabývati. Látka byla zpracována podle hesel, která byla sestavena abecedně; u každého hesla je citováno příslušné zákonné ustanovení vzhledem k tomu, že často bývá zapotřebí, aby byla blíže prostudována příslušná norma. Každé heslo je doplněno také judikáty. Příručka tato bude jistě právníky velmi použi-

vána; abecedným sestavením hesel docílil autor toho, že vyhledání potrebné informácie je veľmi snadné a nezdrúže. Dr. Jindřich.

BRETHOLZ, PROF. DR. BERTOLD: *Geschichte der Juden in Mähren im Mittelalter*. Erster Teil: Bis zum Jahre 1350. Brünn-Prag-Leipzig-Wien, 1934. Strán 163. Cena ?. — Minulého roku vyšla veľmi zaujímavá knížka Prof. Bretholza, pojednávajúca o dejinách židov na Morave do roku 1350. Autor, výborný znalec moravských dejín, v štyroch kapitolách sleduje dejinné osudy moravského židovstva od najstarších dob až po výš spomenutý rok. V prvej kapitole vyporiada sa s dosavadnou vedeckou produkciou, zaoberajúcou sa židovskou otázkou v historických zemiach. Kapitola táto už len preto upúta čitateľa, lebo veľmi dôkladne ho soznámi takmer so všetkými dielami a prácami, ktoré sa zaoberajú s dejinami židov v historických zemiach. V kapitole druhej sleduje najstaršie stopy po židovských usadlíkoch na Morave a v tej súvislosti uvádza aj mienky Palackého, Tomka a Schlesingera o tom, kedy a za jakých okolností prichádzali židia do historických zemí. V ďalších riadkoch podrobne sa zaoberá s údajmi raffelstetského colného sadzovníka z roku 903/6; najmä rozeberá jeho 9. §, ktorý má najväčší význam pre nadhodenú otázku. Samozrejme nezabúda na to, aby uviedol aj mienku viacerých znamenitých historikov, ktorý učinili si predmetom podrobných úvah problém invázie židov do Čiech a na Moravu. Dejinné osudy židov od X. stor. až do vymretia Přemyslovcov prebiera autor v kapitole tretej. Kriticky rozoberá falošné i nepresné údaje o židovských usadlíkoch v jednotlivých moravských mestách a uvádza ich na pravú mieru na základe svojich vlastných výskumov. Všíma si prvých zpráv o židoch v Brne, Znojme, Olomouci a Jihlave, zdôrazňujúc, že boli to práve sídla vysokých cirkevných hierarchov a vládnucích kniežat, ktoré mali zvláštnu príťažlivosť pre židov. Presnejší obraz z X.—XII. stor. nemožno však podať pre nedostatok listinných zpráv, a jednotlivé fragmentárne údaje slúžia len k tomu, aby potvrdili prítomnosť židov na Morave. Z XIII. stor. nachádzame veľmi dôležité údaje o moravských židoch v jihlavskej mestskej knihe, ktorej autor venuje zaslúženú pozornosť, a v známom židovskom privilegii Přemysla Otakara II. z roku 1254, vydanom po vzoru privilegia Fridricha II. z r. 1244. Pozoruhodné sú bystré postrehy autorove, jak srovnáva a vykladá jednotlivé právne relevantné ustanovenia spomenutého veľkého privilegia a jak odkazuje tiež na analogické zjavy v zahraničí, hlavne v Nemecku. Konfirmácia Otakarovho privilegia v roku 1268 upevnila právne postavenie moravských židov a niet divu, že takto umožnený im bol slobodnejší pohyb a väčšia osobná i majetková ochrana v celej zemi. Po smrti Přemysla Otakara II. sa podstatne zhoršilo postavenie moravských židov, ačkoľvek sa im ešte podarilo dosiahnuť opätovného potvrdenia starých výsad. Posledná kapitola pojednáva o dejinách moravských židov za vlády prvých Lucemburkov až do roku 1350. V prvých desať ročiach XIV. stor. moravskí židia žili pomerne dosť kľudne, a tým si vysvetľujeme, prečo vnikali aj do menších miest a do okolia významnejších kláštorov. Obrat nastal po roku 1338, kedy povstali veľké prenasledovania židov vo Francku, Švábsku a v Elsasku, odkiaľ sa rozšírili aj do našich zemí. Zo zachovaných záznamov vidíme, že krvipreliačia boli veľmi časté. Panovníkom to bolo celkom vítané, lebo sa aspoň obohatili konfiškáciami a prepadom opustených židovských majetkov. Veľmi zaujímavé sú tiež výklady autorove o vzniku moravských ghet, a na základe listinného materiálu usiluje o ich presnú lokáciu. Niemenej pútave líči finančné vzťahy židov k cirkevným inštitúciám a peňažnú závislosť mešťanov na židovskom úvere. Príklady, uvedené z mestskej knihy, veľmi názorne ilustrujú modalitu takýchto obchodov a výšku úrokovej miery. Právnu pomoc pri sporoch medzi židmi a kresťanmi a jej rôzne formy pojednáva autor v posledných odstavcoch svojej knihy.

Podrobný menný a vecný register, pripojený na konci knihy a pekná typografická úprava, len zvyšujú hodnotu knihy. Dr. J. Holák.

HERMANN-OTAVSKÝ-SRB: *Zákon o soukromých zaměstnancích*. Nákl. »Československého kompasu«, Praha 1935, 8°, str. 559, cena Kč 65.—. — Zákon č. 154/1934 týkající se služebních poměrů soukromých zaměstnanců, tedy existenčních otázek veliké složky národa, setkal se brzo po svém vydání se značným zájmem literárním a byl již opětovně komentován jak v monografických člancích v odborných revuích, tak v knižní formě komentovaných vydání. Tento komentář pochází od autorů zvláště povolanych: předního universitního zástupce příslušného vědního oboru a referenta ministerstva spravedlnosti. Je vypraven s péčí obvyklou u komentářů Kompasu a vhodně a přehledně systematicky sestaven.

V předmluvě autoři připomínají význam vysvětlivek ministerstva spravedlnosti k vládní osnově, které se svolením ministra spravedlnosti otiskují, a zásluhy odborových přednosty A. Hartmanna, autora vládních osnov, o vydaný zákon. Zajímavá je také poznámka Předmluvy o otisknutých soudních rozhodnutích, které jsou přirozeně aplikací starého právního stavu. Zde autoři radí k náležitě opatrnosti při používání dosavadní judikatury. Za předmluvou je otištěna bohatá literatura k zákonu a k souvislým odvětvím. Poté následuje souvislý text zákona bez poznámek, pak jeho materiálie: zmíněné vysvětlivky k osnově ministerstva spravedlnosti obsahující vskutku bohaté poučení k zákonu a jednotlivým jeho předpisům, výňatky ze zprávy výboru sociálně-politického poslanecké sněmovny a senátu. Komentovanému textu zákona předepisují autoři »Úvod«, obsahující pojednání o pracovním poměru a jeho znacích a povšechnou charakteristiku zákona. Zákon je komentován velmi důkladně a kriticky, se snahou, aby nebyla zanedbána ani jediná sporná otázka, která by se při jeho aplikaci mohla vyskytnouti a ani jediná souvislost s právní normou jinou; po výkladu k jednotlivým paragrafům následuje bohatá judikatura. Tak výklad a judikatura k § 1 (na které zaměstnanec se zákon vztahuje) čítá 42 stran. Zde m. j. autoři vyslovují názor, že není dobře možné podati nějaký výpočet o tom, které zaměstnanec jest považovati za soukromé zaměstnanec, a proto uvádějí jen příkladem řadu kategorií, u kterých nastávají změny proti dosavadnímu stavu. V dodatcích je otištěn především zákon o obchodních pomocnících č. 20/1910 a velmi instruktivní srovnávací přehled paragrafů zákona nového a zákona čís. 20/1910. Dále výňatky z obchodního zákona slovenského a z obecného zákona horního, z všeobecného zákoníka občanského, z řádu konkursního, vyrovnávacího a odpůrčího, z patentního zákona atd.

Kniha je nesporně příručkou znamenitou.

Z. Neubauer.

Dr. JAN FRÖHLICH: *Zákon o soukromých zaměstnancích*. — Sborníku zákonodárství a judikatury Právo československé ročníku I. číslo 15, Praha, únor 1935, stran 237, cena Kč 33.—. — Velké zákonodárné dílo, zákon o soukromých zaměstnancích z 11. července 1934 číslo 154 Sbírky, pochopitelně jest ještě stále horlivě komentováno. Téměř současně s vydáním ve sbírce Kompasu (prof. Hermann-Otavský-Dr. Srb) vychází obširný komentář k tomuto zákonu ve známém a zde již častěji recenzovaném sborníku Právo československé. Autorem komentáře jest advokát a soukromý docent Karlovy university Dr. Jan Fröhlich. Kniha obsahuje celý zákon, otištěný souhrnně, a pak vlastní komentář, připojený vždy k jednotlivým paragrafům znovu otištěným. Komentář zpracovaný jest pečlivě, přináší poukazy na četnou literaturu i rozhodnutí živnostenských (příp. pracovních) soudů i Nejvyššího soudu. U jednotlivých paragrafů jsou vždy otištěny obširné vysvětlivky ministerstva spravedlnosti k zákonu a v úvodu též důvodová zpráva sociálně politického výboru poslanecké sněmovny. Vlastní komentář autorův rozdělen jest pro lepší přehlednost na jednotlivé poznámky, které tvoří vždy samostatný odstavec komentáře. Rychlou orientaci ještě usnadňuje obsah poznámek, udaný krátkými hesly v čele komentáře u značné části paragrafů. Takových poznámek obsahuje kniha celkem 229. Pro úsporu času osob, komentáře používajících, zařadil autor dokonce při obširném a často velmi sporném

§ 1 zákona, vymezujícím kategorie zaměstnanců, na něž se předpisy zákona vztahují, jakýsi slovník hesel podle jednotlivých kategorií zaměstnaneckých pro rychlou orientaci, vztahuje-li se zákon o soukromých zaměstnancích na tuto kategorii či ne.

Komentář snaží se kriticky zpracovati materii zákona a zaujímá stanovisko i k četným sporným otázkám, jež se v tomto zákoně vyskytují. Ze těchto sporných problémů poskytuje zákon velmi mnoho, vysvětluje si autor tím, že podkladem nynějšího znění zákona jest vlastně elaborát, na němž se shodli zástupci odborových organizací zaměstnaneckých a sdružení zaměstnavatelských.

V dodatcích k zákonu a komentáři otištěny jsou vládní zařízení z 25. října 1934 číslo Sbírky 228, jímž byly některé kategorie zaměstnanců veřejných podniků a ústavů vyňaty z působnosti zákona o soukromých zaměstnancích, dále zákon o 8hodinové době pracovní, zákon o nedělním a svátečním klidu v živnostech, zákon o svátcích a památných dnech, zákon o ochraně domácího trhu práce číslo Sbírky 39 z roku 1928, zákon o zachovávaní pracovních poměrů po dobu cvičení ve zbraní, číslo 61 Sbírky z r. 1925, zákon o exekuci za platy a výslužné zaměstnanců, jakož i výňatky s konkursního a vyrovnacího řádu.

Úprava i obsah knihy doporučuje ji opravdu velmi dobře pro potřeby studia i praxe.

Dr. Koukal.

KAMIL KROFTA: *Vývin národního povedomia u Čechov a Slovákov.* Praha 1935. Melantrich, str. 74 in-16. Výhledy, 20. Kč 13.—. — Knižně se nám nyní zachycuje přednáška Kroftova, kterou proslovil na pozvání zahraniční komise Ústredia katolíckého študentstva dne 8. února 1934 v Bratislavě. Je to hodinový přehled problému československého národního uvědomění. Samozřejmě že Krofta jako historik na slovo vzatý a zkušený řečník dovedl i v tomto letném přehledu, který se těsně připojuje k jeho nedávnému národnostnímu vývoji země československých (vyšlo v knihovně Národnostních otázek), podat výtěžky nejnovějších prací, které se dotýkají tohoto oboru a neměně obezřele je formulovati. Nejdůležitější však částí z jeho přednášky nejsou partie úvodní a závěrečné, ani partie pojednávající o českém národním uvědomění, po odtržení Slováků od Čechů, nýbrž samozřejmě o uvědomění na Slovensku, protože tu musíme stále sbírat všechny zprávy, pečlivě je kritisovat a roztrídřovat, vše to úkoly velmi nesnadné, kde se stále chybuje a nutně ještě dlouhou dobu bude chybovat. Krofta ve svém přehledu přesvědčivě ukázal, jak příslušnost k cizímu státu podlomila úplně národní uvědomění na Slovensku. Jako by katastrofa Velkomoravské říše pronásledovala nešťastnou větev po další století, tak na Slovensku není této myšlenky. Autor proto dobře uvádí několik příkladů, zejména že na př. Slováci nemají národních světců jako je mají Čechové ve sv. Václavu a Vojtěchovi. Ale myšlenka nezanikla, což lze vysoudit z toho, že když na slovenskou půdu vnikl nový cizí živel, Němci, dovedli se Slováci proti němu vzepřít. Tak v Žilině 1381 vymohli si, aby v městské radě zasedla polovina Slováků a polovina Němců. Byl to zřejmý projev národní síly, srovnáme-li jej s tím, že i v Čechách útok českého živlu na městskou državu německou, přišel později. Husitismus nepůsobil na Slovensku nábožensky tak silně, jak se dříve mělo za to, než Krofta soudí, že aspoň národnostně měl vliv velmi značný. A zase dochází k tragedii v československém národě. Po bitvě bělohorské se stalo Slovensko půdou, na níž mohlo bez útisku žít národní vědomí, zatím co v zemích vlastního státu bylo potlačeno na minimum. Teprve vlastně národní obrození jak v českých zemích tak i na Slovensku přineslo plně uvědomění národní. Krofta nehodnotí příkře s odsudkem Štúra, nýbrž spíše se kloní k domněnce, že jeho rozkol ve spisovné řeči působil na národní uvědomění dobře. Slovensko se uvědomilo národně a tak byla připravena i živná půda pro jeho návrat do samostatného státu.

Č a.

RUDOLF HOLINKA: *Sv. Svorad a Benedikt, svätci Slovenska*. (Rozbor a text legendy z konce XI. storočia.) Bratislava, 1934. Otisk z časopisu Učené Spoločnosti Šafaříkovej »Bratislava«, VIII. 4. Str. 56, cena 15 Kč. Z prostého hagiografického vypravovania päťkostolského biskupa Maúra o dvoch mníchoch, — ktorí nijako zvlášť nevynikli misionárskou činnosťou medzi polopohanským ešte obyvateľstvom svojho okolia, lež odďávali sa prevážne iba asketickému životu pústovníkov za účelom kontemplácie — vyvodzuje autor veľmi dovedným spôsobom mnohé údaje, ktorými značne prispieva k osvetleniu matného obrazu osudov Slovenska na rozhraní X. a XI. storočia. Pôvod legendy kladie autor — po pečlivom uvážení výsledkov doterajších štúdií i údajov samej legendy a po jej srovaní s legendou Maior — do rokov 1064—1070. Život a spôsob askéze Svoradovej vykladá ako ohlas nového mnišstva Romualdovho, resp. hnutia italských benediktínov a vyvracia tak názor akoby Sv. Svorad bol sledoval vzory starých anachoretov východných, menovite opata Zozimasa. Podrobne rozoberá meno i pôvod Svorada a líčí pobyt Svorada i Benediktov na Slovensku. Veľmi výstižný je (hlavne o výsledky prác Chaloupeckého opretý) náčrt vtedajšej situácie politickej a počiatkov včlenenia Slovenska do cirkevnej organizácie Uhorska. Prevzatím a rozvinutím Chaloupeckého tézy, že Slovensko v druhej polovici X. storočia patrilo pod spracovanosť českú, vysvetľuje autor niektoré zjavy kulturno-historické, ktoré by ináč boli nesrozumiteľné.

Cenná táto štúdia Holinková končí charakteristikou a shodnotením doterajších edícií ako aj rukopisov legendy Maurovej. Ku koncu je pripojené moderné, dôkladným poznámkovým aparátom vybavené prepísanie textov legendy, nemecké résumé a register. Bolo by si len priať, aby aj ostatné vzácne pamiatky najstarších dejín uhorských resp. slovenských boli čím skoršie podrobené tak pečlivému štúdiu historickému, lebo tým by sa značne prispelo aj ku konštrukcii spoľahlivého obrazu právnej a cirkevno-právnej histórie Slovenska. Knappek.

BEDNAŘÍK FRANTIŠEK: *Masaryk a Italie za války*. Fakta a dokumenty. Brno. 1935. Mor. legionář, str. 115. 16°. Knih. čs. revoluce, 34. Kč 10.—. — V drobném, ale hutném spisku, který vyplynul rozšířením článku z Naší revoluce, autor shrnuje poměrně jeden z nejtěžších problémů Masarykovských a našeho boje o samostatnost zvláště. Dáti odpověď na otázku, jak Masaryk vedl naši akci v Itálii, jak tam dále se projevoval jeho vliv, jaké byly jeho styky s vůdčími osobnostmi italskými, je velmi nesnadné. Zůstane proto velkou zásluhou autora této knížky, že pečlivě sebral všechny dochované zprávy, kriticky je roztřídil a zhodnotil a proto také výsledky jsou velmi spolehlivé. Ukazuje se, že lze po všech stránkách dáti odpověď kladnou a že vliv Masarykův i v Itálii, na jejíž půdě vznikla italská část zahraničního vojska československého, byl velmi pronikavý. Je tudíž tato drobnomalba dobrým příspěvkem k politické historii našeho odboje. Č a.

Dr. KAREL ROLLET: *Das österreichische Pensionsrecht*. Státní tiskárna ve Vídni, 1934, 8°, stran 307, Kč 75. Kniha obsahuje sbírku pensijních norem, vztahujících se na rakouské státní a jiné veřejné zaměstnance, jakož i vysvětlivky k těmto předpisům, ministerské výnosy a judikaturu. Kniha je i pro nás zajímavá tím, že nám podává obraz vývoje pensijního zaopatření veřejných zaměstnanců v Rakousku, takže možno učiniti si obraz o tom, jak rozdílně se vyvíjely tyto normy od převratu v obou státech. Dr. Jindřich.

KAROL KIZLINK: *Obchodné právo platné na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Diel II. Obchodné spoločnosti. Časť I. Nákladom spolku československých poslucháčov práv »Právnik« v Bratislave. Tlačou Linografia K. Jaroň a spol., Bratislava. Str. 90. Cena Kč 20.—. Dočasné vydanie. — Na neustále prosby svojích poslucháčov uverejňuje autor. partiu zo svojho do tlače pripravovaného systému Obchodného práva, plat-

ného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi, a to verejnú spoločnosť. Dielo je písané slovensky a je prvým systémom obchodného práva, ktorým sa obohacuje skrovný počet právnických diel slovenských. Slovenská obec právnická dostáva do rúk dielo jedinečné a cenné, ktoré svojím vysoko hodnotným obsahom a metódou patrí medzi prvé na poli vedeckej literatúry právnickej.

Časť I. má obsahovať všeobecné nauky, ktoré však neboly dočasného vydania pojaté. Časť II. pojednáva o verejnej spoločnosti, ktorej štruktúru rozobera v piatich oddieloch. V prvom oddiele analyzuje pojem a kvalifikačné značky ako aj právnu povahu a právne pomery verejnej spoločnosti (§ 64 zák. čl. XXXVII. z roku 1875) odvodzuje jej pojmové znaky (náležitosti): Účast najmenej dvoch osôb (str. 6.), činnosť smerujúca k výlučnému prevádzaniu obchodných jednaní po živnostenský, prevádzanie tejto činnosti pod spoločnou firmou a solidárne a neobmedzené ručenie spoločníkov. Pri riešení právnej povahy verejnej spoločnosti prikláňa sa k výkladu, že verejná spoločnosť je samostatným subjektom povinností a práv odlišným od subjektov členov spoločnosti. V tejto štruktúre priznáva verejnej spoločnosti právnu subjektivitu. Kým však vyslovil tento svoj úsudok, vyčerpávajúcim spôsobom uvádza hľadiská našej i cudzozemskej doktríny aj praxe, vyslovené judikatúrou jak kuriálnou, tak aj naším N. súdom.

V druhom oddiele vysvetľuje vznik verejnej spoločnosti a jeho účinky (str. 36—44) a poukazuje na pojmové znaky verejnej spoločnosti vyličené v hlavie I. ako na nevyhnutelné podmienky vzniku spoločnosti. Ak nie je splnený hoci len jediný z týchto znakov, verejná spoločnosť nevznikne!

V treťom oddiele analyzuje pomery spoločníkov (členov) k spoločnosti. Zisťuje 1. povinnosť vkladovú (str. 47.). Táto povinnosť illačná riadi sa vždy ustanovením spoločenskej zmluvy. Je tu stanovený zpravidla predmet, spôsob a rozsah vkladu. 2. Účast na záležitosti spoločnosti: povinnosť loyálnosti voči spoločnosti. Nakoľko verejná spoločnosť je spoločnosťou typu individualistického osobného a contraria účastinná spoločnosť, kladie dôraz na kvalitu člena a na jeho osobné účasť, zvlášť pri vedení podniku.

V tretej kapitole tohto oddielu hovorí o pôsobnosti správnej. Správa, vedenie podniku zahrňuje činnosť, smerujúcu k prevádzaniu obchodného podniku spoločnosti len v pomere *vnútornom*. Príslušná činnosť prejavujúca sa v pomere na vonok (k tretím osobám), spadá už pod zastúpenie. V tejto stati hovorí o modifikácii zákonnej pôsobnosti členov spoločnosti spoločenskou zmluvou. V odseku štvrtom: »pomery majetko-právne, podiel obchodný (závodný) — podiel na zisku a strate« naväzuje na najcennejšiu časť tejto práce, totiž na právnu povahu verejnej spoločnosti, ktorú podrobne rozoberal v prvom oddiele (str. 11—21). Činí tak preto, že v obore majetkoprávných vzťahov najfrapantnejšie sa prejavuje rozdiel medzi societným a korporatným poňímaním verejnej spoločnosti. Pojem »podiel« (obchodný podiel) vykláda názorne na príkladoch, čím dospieva k veľmi prehľadnému podaniu celej bilančnej situácie podniku.

Po tomto nasleduje stať o pomeroch na vonok (k tretím osobám (kde v odseku A.) rieši otázku *zastupovania verejnej spoločnosti* (§§ 90 až 94 slov. obchodn. zák.) a v odseku B.), *ručenie člena verejnej spoločnosti* (§§ 88—89). Predpisy o zastupovaní sú a contraria predpisy o vedení podniku, ius cogens a spoločenská zmluva môže modifikovať len také ustanovenia, kde zákon sám pripúšťa určitú odchýlku. Ručenie zas je upravené neúplne §§ 88 odst. 1. a 89., kde za dlhy verejnej spoločnosti sú zodpovední všetci členovia bez rozdielu, a to tak, že zodpovedajú solidárne celým svojím imaním i za dlhy minulé, vzniklé pred vstupom člena do spoločnosti. Ustanovenie toto je ius cogens. Právna povaha ručenia člena nie je dostatočne v literatúre ujasnená. Cituje názory Kunca, Nagya, Pisku, Düringer-Hachenburga a na koniec upozorňuje autor na konštrukciu svojho učiteľa Wielanda, že totiž členovia nie sú povinní plniť záväzky spoloč-

nosti, ale škodu (Interesse) vzniklú neplnením záväzkov ze strany spoločnosti. Predmet záväzku u člena je iný ako u spoločnosti, Dľa Wielanda sú členovia *dlžníkmi vedľajšími*, ktorí sa ovšem môžu zvláštnym jednaním zaviazat spolu so spoločnosťou, lebo podstúpif záväzok rukojemský (str. 68.).

V štvrtom oddiele vysvetľuje základné pojmy a dôvody zrušenia spoločnosti a zánik členstva ako i likvidáciu spoločnosti. Terminologicky činí rozdiel medzi zrušením spoločnosti a zánikom jej právnej existencie. Dôvody zrušenia verejnej spoločnosti vypočítava (§ 98 slov. obchodn. zákona). V poslednej stati tohto oddielu analyzuje pojem likvidácie verejnej spoločnosti (§§ 2, 108 a 121). Táto inštitúcia je len fakultatívna a contrario u spoločnosti účastinnej (str. 83.).

V piatom oddiele knihy končí rozborom o premlčaní žalôb proti členom spoločnosti celý systém verejnej spoločnosti.

Niet žiadneho problému na poli teorie verejnej spoločnosti, ktorého by sa svojim precíznym riešením autor nedotknul. Uvedomujúc si ťažkosti z hľadiska teoretického i praktického skúma názory literatúry kriticky a dospieva svojou výtečnou metodikou k záverom cenným a pozoruhodným. Spis pre jeho hutnosť, dokonalú výstavbu čo do obsahu i štýlu bude iste dlhé roky prímeraným vodítkom našej teorie i praxe a to tým viacej, že unifikačné práce obchodného práva sú len v štádiu počiatočnom. Adeptom právnej vedy dostáva sa učebnica dávno želaná, ktorej nepostrádateľnosť pre štúdium obchodného práva platného na Slovensku nie je treba zvlášť zdôrazňovať.

Ctibor Floreán.

Doc. Dr. JOSEF KLIMENT: *Svaz národů Jiřího z Poděbrad a idea jediné světlády*. Praha, 1935. Strán 69. Vydal Spolek čsl. právníků »Všehrd«. Cena neuvedená. — Plán Jiřího z Poděbrad bol už predmetom mnohých vedeckých prác, osvetľujúcich ho po rozličnej stránke. I dnes je ešte vďačným predmetom úvah, čo je pochopiteľné po uskutočnení jeho myšlienky svazu európskych národov. Autorovou zásluhou je, že rozobiera ideu Jiřího z celkom iného hľadiska, dosiaľ v literatúre len letmo naznačeného. Jeho plán spomína sa obyčajne len vo vzťahu k dejinám myšlienky Spoločnosti národov. Autor ho však skúma vo vzťahu k univerzalistickej myšlienke, ovládajúcej svet v druhej polovici stredoveku.

Starý svet nepoznal dnešného rozdelenia ľudskej spoločnosti na tak výlučné celky, akými sú dnešné štáty. Cítil sa byť jednotkou, ktorá sa má riadiť z jediného centra, vybaveného autoritatívnou vládou mocou. Starovek a stredovek zná jediný štát, ktorý bysme mohli porovnat s dnešnou predstavou štátu, totiž rímsku ríšu a ríše, osobujúce si jej dedičstvo (Franská a Rímsko-nemecká). V staroveku bola univerzalistická idea uplatňovaná rozsiahlou, svetovládou rímskou ríšou. Jej politický univerzalizmus, vznikom kresťanstva a jeho spojením so štátnou mocou rímskou, je posilnený ešte dôslednejším univerzalizmom kresťanským. Kresťanstvo hlása rovnosť všetkých ľudí pred Bohom, preň je ľudstvo jediným celkom, majúciim nazívať v bratskej shode a láske. Nie div, že sú snahy tento ideál jednoty vteliť v skutočnosť. Cisár a pápež, jediní najvyšší predstavitelia univerzalizmu, uskutočňujú svoju ideu prostriedkami mocenskými o duchovnými. Tak dochádzame k stavu, že v druhej polovici stredoveku sa skutočne všeobecne uznáva vláda cisára resp. pápeža — dľa časového vzájomného mocenského pomeru — nad celým kresťanským svetom. Všetko ostatné je len podriadenou jednotkou. Každá krajina, každý panovník sa cíti byť súčiastkou svetového kresťanského štátu. Len svätá rímska ríša v osobe svojho vládcu má skutočné, suverenné panstvo nad kresťanským ľudstvom. Lenný systém, udeľovanie kráľovských titulov, ochrana kresťanstva, starosť o udrženie pokoja medzi panovníkmi, rozhodovanie ich sporov, to všetko je atribútom svetovej moci cisárovej. Predstave jediného svetového štátu korešponduje existencia jediného všeobecnej práva, práva rímskeho, s konkurujúcim právom cirkevným. Na podklade Justinianovej kompilácie sa buduje právny život stredovekého ľudstva.

A práve do tohoto stavu organizácie sveta vniká nová myšlienka Jiřího z Poděbrad, znamenajúca pravý opak panujúceho právneho presvedčenia, totiž idea suverenných štátov, upravujúcich si spoločné záležitosti dohodou rovných subjektov vo forme sväzu kresťanských panovníkov. V tomto je práve revolučný význam plánu význačného českého panovníka. V dobe najväčšieho vypätia idey jedinej svetovlády stáva sa odvážnym priekopníkom suverenity jednotlivých štátov, stáva sa prvým hlásateľom modernej, neobmedzenej štátnej moci. Bodin, Grotius, Machiavelli, patria pozdesejšej dobe. Nie cisár, nie pápež, ale dohoda rovnocenných štátnych subjektov má tvoriť podklad budúcej organizácie sveta. Je skvelým dokladom štátnickej múdrosti Jiřího z Poděbrad, že s ideou suverenity nechce ísť do extrémov, uznávajúc potrebu spolupráce suverenných štátov v spoločných záležitostiach. Preto je potrebné stvoríť sváz národov, obdobný dnešnej Spoločnosti národov. V tomto sväze cisár a pápež, predstavitelia univerzalizmu, sú postavení na vedľajšiu koľaj. No, stúpenci univerzalistickéj myšlienky boli ešte príliš silnými, než aby sa úsilie Jiřího mohlo stretnúť s úspechom. Dobře to znázorňuje stať o vyjednávaniach, vedených jedným z radcov Jiřího, Antonom Marinim, u rozličných európskych panovníckych dvorov. — Kniha táto, hoci malá rozsahom, je cenným prínosom k literatúre, zaoberajúcej sa historiou idey štátnej suverenity a idey Spoločnosti národov. Pripojený latinský text Jiřího návrhu sväzu kresťanských kniežat len zvyšuje hodnotu knihy.

Pavel Pohánka.

DR. FR. FREUNDENFELD-DOC. DR. JOS. KLIMENT: *Stavební živností v historických zemích a stavební předpisy pro Prahu, Plzeň a České Budějovice* se zákony o stavebním ruchu a o zvláštních stavbách. Právnická knihovna, sv. 18. V. Linhart v Praze 1934, str. 542, cena 52 Kč. — Komentář obsahuje české speciální stavební normy; jsou to pravidla pro živnostenské provozování stavebních činností a předpisy o jednotlivých druhích zvláštních staveb, t. j. divadel, biografů, škol a pod. Zákon o stavebním ruchu má platnost na celém území republiky. Stavební pražský řád vyvolal řadu vedlejších norem. Ke směrnicím v nich obsaženým bude možno přihlédnouti i tam, kde přímo neplatí. — Na prvních stranách komentáře jsou kromě předmluvy obsaženy zkratky pramenů, jichž autoři komentáře použili, jakož i literární pomůcky, což jsou monografie, články, materiale a dřívější, dnes ovšem již neúplné komentáře. — O stavebních živnostech v zemích historických má ustanovení všeobecná živnostenský řád. O koncesované živnosti stavební pojednává zákon č. 193/1893 ř. z. a řada nařízení z doby před i popřevratové. — Komentář obsahuje dále ustanovení o civilních technících a stavovském označení inženýr, o instalátérech plynovodů a vodovodů, elektrotechnících, o dozoru a ochraně dělnictva. — Díl druhý obsahuje stavební předpisy pro Prahu, Plzeň a České Budějovice. — Díl třetí jedná o zvláštních stavebních předpisech, zákoně o stavebním ruchu, stavbě divadel, biografů, škol, krematorií a kostelů. — Ke konci knihy je připojen věcný rejstřík. — V době tisku tohoto komentáře vyšel komentář Štaflův: *Stavební řád pro Prahu, Plzeň, a České Budějovice*. Oba komentáře se vzájemně doplňují, jednak různým pojetím, jednak i dosahem obsažených předpisů. — Komentář možno každému pro jeho pečlivé a široké zpracování a důkladné citace vřele doporučiti.

Dr. Reichert.

FRANTIŠEK WEYR: *Právní věda a věda o právu*. Poznámky ke Kallabově a Englišově noetice. Praha-Brno 1935. Sbírkka spisů právnických a národohospodářských, vyd. K. Engliš a Fr. Weyr. Svazek LXXIII. Nakladatelství »Orbis«, Praha XII. Stran 52. — Spoluzakladatel normativní teorie — a budoucí bližší studium ukáže, že nikoli ten, jenž byl menšího vědeckého formátu z obou — a uznaný vůdce brněnské školy právní podává zde velmi zajímavou kritickou studii o dvou proslulých stoupencích této školy — Jaroslavu Kallabovi a Karlu Englišovi, aby ukázal, že oba tito vynikající představitelé dnešního československého

právního života přes částečně, ba na prvý pohled značně odchylné učení, přece v jádře patří do oné, nyní již tak rozvětvené vědecké rodiny, pro niž dnes se ujalo označení »brněnská škola právní«.

Rozdílnost filosofického základu Kallabova spočívá již v té okolnosti, že kdežto podle normativní teorie jest »skutečnost« kategorií výlučně přírodovědecky-kausální, myslí Kallab, že o ní jsou možné i výpovědi normativní. Rovněž filosofický monismus Kallabův podle W. tvoří příznačný rozdíl od dualismu stoupenců normativní školy. Kallab opouští dle Weyra základní thesei kritického idealismu, jenž rozlišuje zásadně mezi *intelektuální* činností poznávací a všemi ostatními činnostmi, t. j. uznává základní protiklad mezi intelektem a vůlí, mezi poznáváním a tvořením; poznáváním podle zásad kritického idealismu se nic netvoří, zejména nikoliv předmět tohoto poznávání. A zde W. přichází k samému základu Kallabovy právní filosofie, tkvící v jeho pojetí *právní vědy*, jež je Kallabem postavena vedle *vědy o právu*. Právní věda Kallabova má řešiti tytéž problémy, jak je řeší pozitivní právo, totiž má podati obraz skutečnosti, jaká má býti, čili jinými slovy má tvůrčí funkci v pravém slova smyslu, majíc tvořiti vlastní normový soubor, při čemž kriteriem je požadavek jednotnosti poznání. Celé toto pojetí právní vědy W. napadá a vidí v něm ohlas typické doktriny přirozeného práva. S nevšední bystrostí a jasností uplatňuje zde W. celou spoustu originálních postřehů, dovozuje, že Kallabův požadavek »jednotnosti« poznání jest kriteriem ryze formálním, z něhož nemohou naprosto plynouti nějaké obsahové důsledky. Velmi trefně a případně se táže, jak možno doufati, že se kdy poštěstí, abychom pomoci pouhého formálního principu »jednoty toho, co má býti« a pouze negativním prostředkem vyloučení »okamžité nálady, osobních tužeb« při našich úvahách dospěli k poznatku, že lidé mají (nemají) platiťi dané, býti pobožnými, navzájem se milovati atd.

Toto jest podstatný rozdíl mezi učením Kallabovým a učením normativní teorie. Uvědomením si těchto rozdílů však vysvitne velmi názorně to, co je jim *společné*. Je to především sama *metodologie* Kallabova, která jej zařazuje mezi normativisty. Rovněž v celé sféře Kallabovy *vědy o právu* panuje mezi Kallabem a Weyrem jednota názorová. V těchto dvou směrech právě tkví ono těsné pouto mezi Kallabem a teorií normativní, pouto, jež zakládá příslušnost Kallabovu k brněnské právní škole.

Englišovo hledisko zdá se Weyrovu učení bližší. Již zásadní východisko obou — *kritický idealismus* — je spojuje. Určitý rozpor mezi noetickým hlediskem Englišovým a svým shledává W. celkem jen ve třech směrech, a to ohledně vymezení předmětu teleologického poznávání, stran pojmu a konstrukce Englišových »praktických věd« a konečně v pojetí hodnocení, při čemž nechává z části stranou známou Englišovu tripartici poznávacích hledisk. V těchto třech směrech sleduje W. kriticky učení Englišovo. Ukazuje především, jak se u Engliša objevuje určitě kolísání a odklon od postoje kritického idealismu v tom, že Englišovi jsou *předměty* teleologického poznání nejen postuláty, ale též »zjev«, »vnější předměty« nebo »myšlenkové obsahy«, a velmi trefně dovozuje, zabýváje se Englišovým učením o různých *kvalitách* poznávaných předmětů, že protiklad »chtěnosti«, resp. »povinnovanosti«, na př. jablka není jeho tvrdost, červenost, tíže a pod., nýbrž jeho jsoucnost jako kvalita noetická. Dotýká se rovněž věcného problému kantovské »věci o sobě«, noetického to mysteria, a dokazuje, že v tomto směru mezi ním, Englišem a Kallabem běží jen o rozdíl terminologický. Upozorniti musíme ještě na Weyrovo stanovisko k Englišově bipartici věd na vědy *teoretické* a *praktické*. W. zjišťuje, že též Englišova praktická věda, pokud chce býti vědou, musí předpokládati určitý ideál jako daný, v kterémžto však případě pohybuje se v oblasti ryzího poznávání, a odpadá Englišem tvrzený rozdíl mezi teoretickými a praktickými vědami.

K Weyrovu rozboru Kallabova a Englišova učení měl bych jednu poznámku: Myslím, že Kallab vedle své *právní vědy*, jež nesporně pro stoupence Weyrovy a Kelsenovy teorie je nepřijatelná, neboť zde se

usiluje o člověku nikdy nedosažitelné zobektivizování volitivní sféry právní, a vedle své *vědy o právu*, pod kterou je rozuměti interpretaci pozitivního práva, zná ještě jednu vědu, týkající se práva, a to vědu o logické struktuře právního řádu čili *metodologii právníckou*, jež usiluje v logickou jednotu, v systém sloučiti poznatky o formách právníckého poznání; a toto vše je právě předmět a úkol — a mám dojem, že podle Kallaba jediný — čisté nauky právní, čili teorie normativní (viz nejnověji Kallab: *Trestní právo hmotné*, str. 10—12). Tedy Kallab nepřiznává normativní teorii funkci interpretační nauky, jak se asi domnívá W. na str. 23. — Toto vše je důsledkem, že čistá nauka právní, ve svých počátcích bojující na dvě fronty, a to proti škole přirozenoprávní a proti škole sociologické, byla nezbytně nucena abstrahovati od obsahu, pracující jen s obsahem konvenčním. Nyní stojí před ohromným úkolem *interpretace* jako problémem právně filosofickým. Zde nejdále došel *Sedláček*, jemuž se podařilo syntésou učení Weyrova a Englišova nalézt vhodnou základnu pro řešení interpretačního problému. — Myslím, že normativní teorie tak, jak již dnes vypadá, nebude sdílet nikdy osud všech dosavadních teorií právních, totiž osud jejich dočasného trvání, pokud se týče jí vlastního poslání právnícké metodologie. V upozornění na toto poslání vidím velikou zásluhu Kallabovu o normativní teorii. Ohledně metody interpretační půjde pak asi dále brněnská právní škola na cestě, již ukazuje Engliš svou teleologií; již proto lze říci, že se i Engliš zasloužil o právní vědu vůbec.

Doc. Dr. Vladimír Kubeš.

Dr. ALOIS J. JINDŘICH — Dr. BŘETISLAV LINHART: *Přehled judikatury pensijního pojištění za léta 1914—1934*. Nákladem Právnického nakladatelství v Praze II., 1935, str. 170, Kč 18. 80.— Agilní Právnické nakladatelství vydalo po komentářích Dra Jindřicha — Dra Podlipského a Dra Pleskova touto knihou opět novou zajímavou knihu z oboru sociálního pojištění. Podobné přehledy judikatury jsou vydávány i v ostatních oborech sociálního pojištění a nyní vychází tento přehled také v oboru pensijního pojištění. Autoři prozkoumali svědomitě všechny judikáty, ať byly uveřejněny v oficiálních sbírkách, či v odborných časopisech — což se týká zejména judikatury vrchního pojišťovacího soudu — a vybrali z tohoto množství všechny důležité judikáty Nejvyššího správního soudu, Nejvyššího soudu a Vrchního pojišťovacího soudu, vydané na základě jak pensijního zákona, tak i ostatních sociálně pojišťovacích zákonů, pokud jich lze užití analogicky. Autoři také zachytili takové judikáty, při nichž nebylo rozhodováno podle norem pensijního zákona, jichž však lze použítí k výkladu pojmů použitých pensijním zákonem. Pokud jde o judikáty uveřejněné, je vždy poznamenán pramen, kde lze je nalézt, což jest důležité opět zejména při judikatuře vrchního pojišťovacího soudu. Judikáty jsou zařazeny pod jednotlivé paragrafy pensijního zákona a to podle jeho textu. Nejobsáhleji jest zpracován § 1, jež obsahuje celkem 246 judikátů a je autory rozdělen na 15 kapitol. V čele zpracování tohoto paragrafu je stručný přehled kapitol, takže se každý v něm může snadno orientovati. Na konci knihy je připojen podrobný jmenný ukazovatel, který umožňuje rychlé a snadné vyhledání potřebného judikátu. Knihu obohacují také seznamy rozhodnutí podle spisových značek soudů a podle data jich vydání. Úhrnem můžeme říci, že judikáty jsou velmi pečlivě vybrány a že kniha je velmi cenným obohacením právní literatury v oboru pensijního pojištění, za kterou budou vděčiti jak advokáti, zástupci odborových organizací, vědeckí pracovníci, příslušníci pojišťovacích soudů, úředníci sociálně pojišťovacích ústavů, tak i pojištěnci laici, neboť jest dokonalým obrazem praxe nejvyšších našich tribunálů, podle nichž se řídí praxe nižších stolic a úřadů.

Dr. Homolka.

Dr. JULIUS KARMÁN: *Zákon o umořování listin*. Nákladem Československého Kompasu, Praha 1935, stran 238, cena 30 Kč, váz. celoplát. — Z podnětu ministerstva pro sjednocení zákonů a organizace správy zpracoval autor, který jako přednosta soudního odboru tohoto ministerstva

byl též pověřen přípravou osnovy, podrobný komentář nového zákona ze dne 11. prosince 1934 č. 250 Sb. z. a n. o umořování listin; tím nabývá tento komentář oficielního rázu. Spis obsahuje vedle materiálů, judikatury a obsáhlého výkladu zákona také prováděcí nařízení a jiné souvislé předpisy, jako vyhlášku o inserčních poplatcích, vysvětlivky ministerstva spravedlnosti, vzorce, přehledné tabulky státních cenných papírů, předpisy poplatkové a výňatky o řízení nesporném. Kniha je doplněna časovým přehledem předpisů a věcným seznamem. Je cenným obohacením naší právnické literatury.

PROCESNÍ ZÁKONY PLATNÉ V ZEMI ČESKÉ A MORAVSKO-SLEZSKÉ. Odb. předn. *Karel Schrotz* a JUDr. *Stanislav Jurásek*. Praha 1934. »Všehrd«. Stran 655. — Ve známé sbírce »Československé zákony«, vydávané Všehrdem, došlo nyní i na vydání zákonů procesních. Jako u ostatních čísel této sbírky jedná se i zde o textové vydání určené v první řadě k účelům studijním a nutno uznati, že se vydavatelům podařilo do poměrně nevelkého svazku snést tolik látky, že vyhoví to nejenom studujícím jako příprava ke zkouškám, nýbrž i praktikům, pokud potřebují příručního textového vydání hlavních i vedlejších zákonů procesních. Svazek obsahuje ovšem v první řadě jurisdikční normu a civil. řád soudní s uvozovacími zákony, dále předpisy o řízení ve věcech manželských a rozmanité vedlejší zákony procesní i zákony z jiných oborů, pokud obsahují předpisy procesního rázu. Další oddělení obsahují předpisy o soudech mimořádných a obligatorních soudech rozhodčích. — Jak již výše uvedeno, jest předním účelem tohoto svazku stejně jako ostatních čísel sbírky poskytnouti spolehlivý text příslušných zákonných předpisů, proto také všeliké poznámky a vysvětlivky jsou omezeny na nejmenší míru, dlužno však uznati, že pokud jest toho třeba, jsou všude uvedeny odkazy na jiná zákonná ustanovení, a vysvětlovací poznámky jsou při své stručnosti velmi vstřížné. Ojedinele citován jest i některý judikát Nejvyššího soudu. Možno říci, že po obsahové stránce toto vydání úplně vyhovuje zamýšlenému účelu. — Méně uspokojuje vnější úprava knihy, za což ovšem autoři patrně nemohou, neboť jest příliš patrné, že bylo šetřeno místem. Text zasahuje na všech stranách velmi blízko k okrajům stránky a také jednotlivé paragrafy následují za sebou téměř bez mezer a nejsou dosti výrazně odděleny. Při tomto úsporném systému překvapuje, že u předpisů, které nejsou otištěny úplně, nýbrž jen ty jich části, které obsahují normy procesuálního rázu, uveden jest i obsah neotištěných částí, resp. celé rozdělení dotyčného zákona na jednotlivé části, což zabírá často celou stranu i více. Obsah jurisdikční normy a civil. řádu soudního měl však v zájmu přehlednosti býti otištěn vpředu a ne teprve před dotyčným předpisem. To však jsou zajisté závady formálního rázu, které obsahovou cenu tohoto vydání nemohou snížit.

PhDr. a JUDr. KAZIMÍR DOBIÁŠ: *Účast zaměstnanců v zisku a v kapitále podniku*. Publikace Sociálního ústavu Československé republiky č. 62. V Praze, 1934, 8°. — Autor obírá se ve svém spise otázkou, sice velmi aktuální, také však velmi obtížnou. Vychází z výkladu pojmu účasti v zisku podniku, přechází k odůvodnění práva na zisk a k pojednání o rozsahu účasti, o způsobu jejího poskytování, o jejím účelu a podmínkách jejího zavedení. Odborové organizace zaměstnanecké chovaly se dříve a chovají se i dnes k účasti v zisku většinou odmítavě. Požadavek účasti zaměstnanců v zisku podniku dostal se však přes to i do ústavy nebo zákonodárství některých států evropských i mimo-evropských; v Československu již v roce 1920 byla zavedena účast v zisku zaměstnanců uhelných dolů. V některých státech, jako na př. Francii, ve Velké Británii a v Německu byly dokonce založeny zvláštní společnosti, které se zabývají zkoumáním otázky účasti zaměstnanců v zisku podniku; otázkou touto se zabývaly též zvláštní sjezdy.

Ohledně účasti zaměstnanců v kapitále podniku omezují se autor na

zkoumání účasti v akciovém kapitále podniku; všímá si způsobu jejího provedení, jejich výhod i vad a pojednává o t. zv. pracovních akciích.

Zvláštní stať věnuje autor pojednání o účasti zaměstnanců v zisku a v kapitále podniku v Československu, kde pojednává o historickém vývoji této otázky u nás a zvláště si všímá zákona ze dne 25. února 1920, č. 143 Sb.z. a n. o účasti zaměstnanců při hornictví na správě dolů a jejich podílu na čistém zisku, jakož i přináší zprávy a zkušenosti jednotlivých podniků, které tuto účast zavedly. V závěru dochází pak autor k názoru, že nelze stanovit jednotný typ účasti, který by mohl býti zaveden s prospěchem všeobecně, ježto o jejím zdaru rozhodují mnohé okolnosti, u každého podniku jiné. Přes to však autor soudí, že vždy musí býti splněny tyto tři podmínky: aby zúčastněné osoby měly poměrně velkou inteligenci, aby účast byla prováděna v ovzduší dokonalé vzájemné důvěry a konečně, aby podíl ze zisku, určený pro zaměstnance, byl dostatečně velký.

Vysoce zajímavá kniha autorova podává nejen úplný rozbor otázky, kterou se obírá, jakož i přehled světové literatury z tohoto oboru, nýbrž snaží se přispěti i k rozřešení otázky lepší budoucnosti lidstva. Autor naznačuje, že možno se starati o poněnáhlou přeměnu hospodářského systému reformami, které by — nerušíce kapitálu v jeho tvořivé činnosti, — daly práci to místo, které jí přísluší jako krvi strojového organismu dnešní výroby.

Dr. Jindřich.

ALOIS JEDLIČKA: *Hospodářská krise a její důsledky pro Československo*. Nákladem Knihovny levé fronty v Praze, 8°, stran 56, cena 3 Kč. — Autor byl veden sňahou shrnouti ve stručné publikaci sociální důsledky hospodářské krise. V úvodu hledá kořeny světové hospodářské krise v sociální struktuře společnosti a tvrdí, že v poslední době mírně se projevující zlepšení světového hospodářství vyplývá z válečného zbrojení. V dalších kapitolách, věnovaných speciálně Československu, analyzuje sociální stav soukromých zaměstnanců a dělníků v období hospodářské krise od roku 1929 do konce roku 1935; zvláštní kapitoly věnuje otázce žen v pracovním procesu a problému mládeže, jakož i nebezpečnému východisku z hospodářské krise zvyšováním cen životních potřeb. V kapitole o hospodářských ztrátách v důsledku krise vypočítává ztráty na mzdech v období od roku 1929 do konce roku 1934, které odhaduje na 24 miliard Kč. Svou práci uzavírá kapitolou, v níž stručně rozebírá populační problém u nás. Publikace je opatřena pěti diagramy a přináší mnoho dat a číselných dokladů o hospodářské krizi a o jejich důsledcích.

Dr. Jindřich.

Dr. O. CHODĚRA: *Pracovní právo soukromého úředníka*. Knihovna soukromého úředníka, sv. VIII., nákl. Jednoty všeoborového sdružení českoslov. úředníků. Praha 1934, str. 175, cena Kč 6.—. — Kniha jest příručkou soukromého úředníka pro všechny případy, které se mu mohou naskytнути během jeho služebního poměru. Je tu vytčen pojem služební smlouvy, uveden zákon o pracovním poměru soukromých úředníků, vzorce služebních smluv, poplatky ze služebních smluv, vzorec žaloby k pracovnímu soudu, předpisy o závodních výborech, ustanovení bankovního zákona o úřednících, jaká je ochrana zaměstnanců v obchodech s jednotlivými cenami, vládní nařízení o prodloužení kolektivních smluv, o pracovní době ve svátcích, vládní nařízení o zastavování továrních podniků a vše co potřebuje zaměstnanec věděti o konkursu a vyrovnání zaměstnavatelovu. — Nedostatek takového svodu norem byl již dlouho pocítován.

Dr. Reichert.

ČASOVÝ PLÁN. Nákladem společnosti »Tisk« ve Zlíně, redigoval A. Cekota, str. 348, cena Kč 20.—. — Je to kalendář, sestavený podle zásad vědeckého řízení práce, mající umožniti každému činnost podle zásad nejdokonalější racionalisace. Zpracován je podle zásad psychologických, t. j. přizpůsobiti osobnost k nejlepšímu dosažení jeho cílů. Nejedná se pouze o to, aby pravý člověk přišel na pravé místo, nýbrž aby se někdo

uplatnil dokonale již v tom povolání, v němž se nachází. Kalendář poukazuje k tomu, aby každý promyslel své úkoly, určil čas k jejich provedení, kontroloval, zda jsou vykonány a zaznamenal si výsledky. Ke všemu jest zapotřebí plánovitě, cílevědomě a promyšleně práce. Základem jakékoliv úspěšné činnosti je pořádek a k tomu má kalendář svými zásadami vésti. Veškerá činnost jednotlivcova má spočívat na životním předpokladu. Tento životní předpoklad, který je tu rozdělen podle jednotlivých životních období, přispívá značně k vytvoření osobnosti. Vycházení se má vždy od toho, co již dovedeme, k tomu, co si pro nejbližší dobu klademe za úkol. Koncem každého roku má býti učiněna inventura vlastního majetku, z ní pak vyplyne program využití jak nemovitého, tak peněžitého majetku. — Vedle části účetní má kalendář i část deníkovou, kde je pamatováno na záznam výsledků práce.

Dr. Reichert.

DR. O. KROUSKÝ—DR. J. KLIMENT: *Návrh volebního řádu podle soustavy jednojmenného přenosného hlasování*. Zvláštní otisk z časopisu »Demokratický střed«. V Praze 1934, nákl. vlastním, str. 34 s tab., cena neuvedena. — Autoři se staví proti tuhé vázanosti volebních listin a vyslovují se pro volbu osobnostní, kterou ze soustav poměrného zastoupení umožňuje nejlépe pro parlamentní volby soustava jednojmenného přenosného hlasování, t. zv. soustava irská. Tento systém byl vypracován v Anglii již v roce 1909. Volič obdrží jeden volební lístek, na němž jsou uvedena jména kandidátů abecedně a podle přednosti sám si je očisluje. Tak jako samotný volební úkon je zcela jednoduchý, tak jest jednoduché i sčítání. Návrh, který autoři připravili, jest upraven pro poslaneckou sněmovnu, avšak bylo by lze jej použití i pro senát, a to zvláště z toho důvodu, aby se alespoň jako druhá komora, poněkud lišil ve směru složení od poslanecké sněmovny. Návrh zákona, kterým by se změnil zák. č. 123/1920 ve znění zák. č. 205/1925 Sb. z. a n., má ustanovení o právu volebním a volitelnosti, — řada paragrafů se vůbec nemění, — o volebních komisích, o přípravném řízení volebním, volbě, zjištění a prohlášení výsledku volby. Uprázdnil-li se mandát, vypíše se doplňovací volba pro celý kraj, kde se mandát uprázdnil. Skrutinií, která jsou dosti jednoduchá by bylo šest, čímž by bylo docíleno pokud možno úplné přesnosti. Přebývající hlasy se přenesou na nejbližší volné další kandidáty. V připojené tabulce je podán přehled o přenášení hlasů a výsledcích sčítání. — Pojednání bylo obzvláště v době příprav k parlamentním volbám velmi aktuální.

Dr. Reichert.

EDUARD BENEŠ: *Francie a nová Evropa*. Essay o duchovní krizi poválečného evropského člověka. — S. V. U. Mánes, Praha 1935, str. 53, cena neuvedena. Autor, jako československý zahraniční ministr a státník světového významu je především povolán jako znalec evropských mezinárodních poměrů a sociolog, zabývá se těmito otázkami. Publikace je přednáška, kterou autor proslovil na slavnostní schůzi Francouzské akademie věd morálních a politických při jubileu jejího stoletého trvání. Ze skepticismu vznikl fašismus se všemi jeho formami, hitlerismem a tak pod. U velikých národů se projevuje snaha stačiti si. Vidíme ji u Angličanů, Němců, ale i u Francouzů, kde idea národní splyvá s ideou lidství. Pojem tento se měnil průběhem doby a tak od posledního desetiletí devatenáctého století projevuje se i na poli sociálním a hospodářském. Vždy, kdykoli vystoupil na politickou scénu nový stav, nastala změna v umění, literatuře a v celém duchovém životě vůbec. Světová válka byla bojem, který nahradil ve střední a východní Evropě výsledky revolucí anglické, americké a francouzské. Válka poskytla možnost uplatnění se tak zv. čtvrtého stavu, t. j. dělnictva a plně uvědomnělé třídy menšího a středního rolnictva, nikoliv ovšem ve všech státech stejně intenzivně. »Chaos způsobený světovou válkou není vyřešen a není jasno, zda myšlenky, ovládající dnes celý svět, budou v stavu udržeti jej ve stavu, jaký nastal ve světové válce, či budou-li se vyvíjeti dále, což může znamenati

revoluci neb válku.« Dnešní stav světa je boj proti rozumu, ježto podléhá vášním u vědomí, že nic není na světě stálého. — Ve Francii tyto zásady nenabýly vrcholu, poněvadž Francie je si vědoma svého dřívějšího poslání a žije ideály Velké revoluce.

Revoluční ideály Francie byly prohlášovány za ideály všelidské. Autor v řadě řečnických otázek dokumentuje správné stanovisko Francie, která dnes v době levého radikalismu, fašismu a hitlerismu, jeví se jako země ustrnulého konservatismu, ač tomu tak není. V jeho konstatování spočívá rozdíl mezi východním instinktivismem a západním realismem. Na jedné straně — vášeň, na druhé — rozum. Západoevropská demokracie odolá pouze tehdy, jestliže se obrodí po stránce sociální i mravní. Revolucionářství rozumové je vždy konstruktivní. Podaří-li se Francii udržeti svoji tradici, značí to opět získat vedení Evropy a stát se zase nositelkou všelidských ideálů. Značí to vyřešiti krizi poválečného člověka a připravit řešení všech bolestí poválečné Evropy. — Po optimistickém soudu autorově »tradiční západoevropský racionalismus svůj zápas s východním instinktivismem vyhraje — moderní demokracie a parlamentarism má znamenati sice svobodu, nikoli však anarchii, ale také ne absolutní rovnost, které ve skutečnosti mezi lidmi není.« Dr. Reichert.

Universitní profesor
MICHAL ARTUROVIČ ZIMMERMANN
 † 28. května 1935

Při uzávěrcce tohoto sešitu i ročníku překvapuje nás smutná zpráva, že zcela neočekávaně zastihla smrt profesora mezinárodního práva na právnické fakultě Masarykovy university M. A. Zimmermanna. Převala tak jeho nit právě v největší a nejpilnější tvorbě ve chvíli, kdy vyšel již první díl systému Mezinárodního práva a kdy tisku odevzdával další dva díly. Nedočká se tedy již dokončení, ale nám po sobě zůstává památku života trvalejší.

Profesor Zimmermann byl původem Rus (nar. 21. listopadu 1887 v Kutajisu na Zakavkazí). Počátek světové války ho zastihl v přípravě k habilitaci z mezinárodního práva na universitě petrohradské. Z práce byl vyrván, prošel několikrát bitevním ohněm, unikl z německého zajetí, ale revolučnímu osudu neunikl. Opravdu štván osudem zakotvil teprve v Praze, kde pokračoval ve své práci na Ruské právnické fakultě. Ale práci nikdy neopustil. Ještě za války obrátil na sebe pozornost spisem Bospor a Dardanely, který se dočkal dvojího vydání, a v Praze, kde velmi brzy zdomácněl v blízkém ovzduší, pustil se s chutí do díla.

Hojnými studii přispíval do revue Zahraniční politiky a hlavní svůj zřetel obrátil k dějinám mezinárodního práva. Ale jeho pilné pero brzy pídilo se po nových tématech, z nichž největší je dílo o mezinárodním právu soukromém. Z Prahy byl povolán do Brna jako smluvní profesor a jeho přednášky, semináře i cvičení vynikaly touže pilností jako jeho studie. Těšil se, že s československým prostředím splyne úplně, měl v nejbližším čase příslibeno naše státní občanství a mluvil již o plánech, kterými by se byl rád odvděčil za druhý svůj domov. Ale smrt přišla tiše, neslyšitelně a znenadání. Věčná mu paměť!

VI.

(Konec ročníku XVI. 1935.)